

Regeringens proposition

1984/85:63

om regelsanering på det kyrkliga området;

beslutad den 25 oktober 1984.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

INGVAR CARLSSON

BO HOLMBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen på det kyrkliga området upphäver ett 30-tal äldre författningar som numera saknar betydelse. Vidare förutskickas i propositionen att ett stort antal andra kyrkliga författningar inom kort kommer att upphävas av regeringen.

Förslag till**Lag om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området**

Härigenom föreskrivs att följande författningar, i den mån de fortfarande gäller, skall upphöra att gälla vid utgången av år 1984, nämligen

1. p. 4, resolutionen den 13 december 1672 på allmogens allmänna besvär,
2. förordningen den 11 februari 1687 huru med rättegång uti domkapiteln skall förhållas,
3. cirkulärbrevet den 12 december 1693 om kyrkobyggnadsskyldighet m. m.,
4. § 41, resolutionen den 25 maj 1720 på allmogens allmänna besvär,
5. § 1, resolutionen den 14 juni 1720 på prästerskapets allmänna besvär,
6. § 20, resolutionen den 16 oktober 1723 på städernas besvär,
7. § 33, resolutionen den 17 december 1734 på städernas allmänna besvär,
8. § 8, resolutionen den 14 juli 1741 för Borgå stift,
9. brevet den 3 juni 1752 till samtliga hovrätter angående plikt för den präst, som försummar att hålla tingspredikan,
10. § 1, resolutionen den 1 oktober 1754 på prästerskapets i Åbo stift enskilda besvär,
11. förbudet den 12 september 1783 emot ytterligare försäljande av de en gång till privata försålda gravar i kyrkor och kyrkogårdar,
12. cirkulärbrevet den 21 augusti 1786 till samtliga konsistorierna i riket om vidtagande av några sådana mått och steg, som må befordra goda egenskaper i lärostandet,
13. cirkulärbrevet den 7 december 1787 till konsistorierna innefattande förklaring huru med de i skrivelsen den 21 augusti 1786 1 § nämnda ärenden förhållas bör,
14. p. 34, förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum m. m.,
15. cirkulärbrevet den 24 januari 1811 med förklaring över vissa paragrafer i cirkulärbrevet den 21 augusti 1786,
16. cirkulärbrevet den 23 juni 1813 angående präst- och pastoralexamina,
17. kungörelsen (1847:41 s. 2) angående avgifterna för sinnessjuka personer, som å hospitalen i riket intagas,
18. skrivelsen (1858:98 s. 3) till kammarkollegiet angående utarrendering av prästerskapets annex- och mensalhemman i Skåne, Halland och Blekinge,
19. kungörelsen (1863:48 s. 1) angående försäljning till skatte av de s. k. halländska kyrkohemmanen,
20. förordningen (1869:43 s. 1) angående förändring av grundräntor och kronotionde,
21. lagen (1909:55 s. 2) angående byggnad och underhåll av kyrka med vad därtill hörer så ock av särskild sockenstuva,
22. lagen (1909:55 s. 3) angående skyldighet att delta i kostnaden för byggnad och underhåll av prästgård,
23. lagen (1921:282) om upphävande av patronatsrätt,
24. förordningen (1928:401) om ändrade grunder för utgörande av vissa utlagor,
25. lagen (1933:100) med ytterligare föreskrifter om lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika boställen,
26. förordningen (1937:590) angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter,

27. lagen (1942:157) om upphörande av det särskilda domkapitlet för Stockholms stad,

28. lagen (1958:516) med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat.

CIVILDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1984-10-25

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdson, Gustafsson, Peterson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, Holmberg, Hellström, Thunborg.

Föredragande: statsrådet Holmberg

Proposition om regelsanering på det kyrkliga området

---

1. Inledning

Återkommande genomgångar av Svensk författningssamling har tidigare lett till att ett antal betydelselösa författningar har kunnat upphävas. Sålunda upphävde regeringen år 1973 ett stort antal författningar. Vidare har år 1982 riksdagen genom lag och regeringen genom förordning upphävt över 200 äldre författningar som saknade betydelse. I den proposition (prop. 1981/82:194) som låg till grund för riksdagens nyssnämnda beslut uttalade föredragande statsrådet (s. 8) att det fanns anledning att räkna med att ytterligare författningar kan upphävas efter en genomgång av det stora antal författningar som rör svenska kyrkan.

De av riksdagen beslutade reformerna på kyrkans område som trädde i kraft den 1 januari 1983 innebar bl. a. att normgivningen på det kyrkliga området fördelades mellan staten och kyrkan. Genom delegation fick kyrkomötet normgivningskompetens på vissa internt kyrkliga områden. Avsikten är att de författningar som riksdag och regering har utfärdat och som rör de delegerade ämnena skall successivt ersättas av kyrkomötets egna författningar. I den proposition (prop. 1981/82:77) som låg till grund för riksdagens beslut om formerna för den kyrkliga lagstiftningen uttalade föredragande statsrådet (s. 24) att det, sedan beslut fattats om principerna för fördelningen av normgivningen mellan staten och kyrkan, är angeläget att en fullständig genomgång av alla gällande kyrkliga författningar görs.

Mot denna bakgrund beslöt regeringen att tillkalla en särskild utredare¹

---

¹ Kammarrättspresidenten Carl-Axel Petri

(Kn 1982:06), kyrkoförfattningsutredningen, med uppdrag att se över regelbeståndet rörande svenska kyrkan m. m. Utredningen avlämnade år 1983 betänkandet (Ds C 1983:18) Kyrkoförfattningar I. En kartläggning av regelsystemet m. m. I betänkandet har utredningen lämnat förslag till lag resp. förordning om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området m. m. Utredningens författningsförslag omfattar upphävandet av sammanlagt ett 80-tal författningar.

En sammanfattning av utredningens överväganden och förslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1* och de författningsförslag som läggs fram i betänkandet som *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden bör fogas till protokollet som *bilaga 3*.

Jag tar nu upp frågan om att sanera reglerna på det kyrkliga området. I denna proposition behandlar jag de författningar som enligt min mening bör upphävas av riksdagen. Det får sedermera ankomma på regeringen att pröva frågan om ett upphävande av övriga författningar, som utredningen har ansett sakna betydelse.

2. Föredragandens överväganden

Mitt förslag: På det kyrkliga området upphävs 28 äldre författningar som numera får anses sakna betydelse.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Utredningens förslag tillstyrks i allmänhet. På några punkter ifrågasätts dock om ett upphävande kan ske. Beträffande några få författningar avstyrker vissa remissinstanser utredningens förslag. Några remissinstanser anser att kyrkomötets yttrande bör inhämtas.

Skälen för mitt förslag: Ett viktigt led i det förändringsarbete som pågår för att vitalisera den offentliga sektorn är strävandena att avbyråkratisera samhället och förenkla de lagar och andra författningar som måste finnas. En första etapp på vägen mot att åstadkomma en regelförenkling är att mönstra ut sådana författningar som numera får anses betydelselösa men som ändå inte formellt har blivit upphävda. Först härefter blir det möjligt att med kraft gripa sig an de övriga reglerna för att anpassa dem till dagens behov och göra dem lättillgängliga.

I enlighet med sina direktiv har kyrkoförfattningsutredningen gått igenom författningarna på det kyrkliga området och lagt fram förslag till upphävande av författningar som numera får anses sakna betydelse. Utredningen arbetar vidare med att förenkla och systematisera de kyrkliga författningar som bör vara kvar och sammanställa dem till en enhetlig kyrkolagstiftning, en ny kyrkolag. Arbetet inom utredningen syftar alltså till att minska antalet regler och samtidigt höja deras kvalitet. Parallellt med utredningen arbetar en av svenska kyrkans centralstyrelse tillsatt utredning med ett förslag till kyrklig

kungörelse som innehåller föreskrifter i de ämnen som enligt övergångsbestämmelserna till regeringsformen omfattas av kyrkomötets normgivningskompetens.

Kyrkoförfattningsutredningen föreslår att 30 författningar av olika konstitutionell karaktär skall upphävas av riksdagen. Dessutom föreslår utredningen att 50 författningar upphävs av regeringen. Enligt utredningen saknar författningarna numera betydelse. Skälen till detta kan enligt utredningen vara flera. Vissa av författningarna anknyter till samhällsförhållanden som har förändrats. Några har förlorat sin betydelse genom senare reglering i författningar, avtal e. d. Ytterligare några avser övergångsförhållanden som inte längre fordrar någon särskild reglering.

De författningar som utredningen anser att riksdagen bör upphäva är inte bara föräldrade lagar, utan även en del äldre författningar av annat slag. I dessa regleras emellertid ämnen som enligt regeringsformen tillhör riksdagens normgivningsområde. Beträffande vissa författningar kan det diskuteras huruvida de bör upphävas av riksdagen eller av regeringen. För att det inte skall råda något tvivel om giltigheten av upphävandet av en författning anser jag i likhet med utredningen att det i dessa fall bör vara riksdagen som prövar ett upphävande. Jag är alltså för min del beredd att följa utredningens förslag på denna punkt.

I utredningens lagförslag finns förtecknade de författningar som utredningen anser att riksdagen bör upphäva. Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag på de flesta punkterna. En del remissinstanser förordar emellertid försiktighet när det gäller att konstatera om en författning har kommit ur bruk eller i övrigt saknar betydelse. Också jag anser naturligtvis att förutsättningarna för att upphäva en författning bör undersökas noggrant innan författningen i fråga upphävs. Samtidigt anser jag det värdefullt att i ett sammanhang kunna rensa ut så många ålderdomliga och svårförståeliga bestämmelser som möjligt. Skulle det i framtiden visa sig att en reglering ändå behövs är det, som jag ser det, tämligen enkelt att då arbeta fram moderna och ändamålsenliga föreskrifter. När man går in i ett arbete med att utmönstra så ålderdomliga författningar som det här är fråga om kan jag därför inte dela den tveksamhet som har kommit till uttryck i några remissyttranden.

Beträffande några författningar har det vid remissbehandlingen riktats kritik mot utredningens förslag. I fråga om två av författningarna instämmer jag i kritiken och anser följaktligen att författningarna inte bör upphävas nu.

Den ena författningen är kammarkollegiets kungörelse (1867:9 s. 7) angående landgille och städja för vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge. I kungörelsen regleras skyldigheten för innehavare av viss kyrkojord att betala avgift till församlingskyrka. Kammarkollegiet anser att kungörelsen inte kan upphävas utan ytterligare utredning. Jag anser att det bör få ankomma på kyrkoförfattningsutredningen att under dess fortsatta arbete närmare undersöka förutsättningarna för kungörelsens upphävande.

Den andra författningen är kungörelsen (1950:421) angående tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglemente för folkskolan å kantorer m. m. Statens löne- och pensionsverk (SPV) framhåller att äldre författningar fortfarande gäller för de anställda som har avgått före den 1 juli 1959, dvs. före ikraftträdandet av statens allmänna tjänstepensionsreglemente. Enligt SPV skulle ett upphävande av kungörelsen innebära att SPV saknade stöd i författning för vissa utbetalningar. Jag anser att SPV:s invändning är befogad och att författningen därför t. v. bör finnas kvar.

När det gäller de andra författningar mot vilkas upphävande det under remissbehandlingen har riktats kritik vill jag till en början nämna resolutionen den 14 juli 1741 för Borgå stift och resolutionen den 1 oktober 1754 på prästerskapets i Åbo stift enskilda besvär. I den förstnämnda resolutionen regleras bl. a. skyldigheten att vara kyrkovärd. I den senare resolutionen regleras skyldighet att underrätta konsistoriet då präst eller skollärare blir åtalad för brott eller stämd i mål angående hans tjänst eller rättigheter, så att konsistoriet kan utse rättegångsbiträde för vederbörande. Kammarkollegiet anser att resolutionerna automatiskt upphävdes då Finland år 1809 skildes från Sverige. Enligt kollegiet kan det knappast komma i fråga att nu upphäva författningar som gällt uteslutande för finskt område. Ett sådant beslut skulle enligt kollegiet förutsätta att svenska författningar fortfarande får anses gälla i Finland. Jag har förståelse för kollegiets synpunkter men anser ändå för klarhetens skull att tillfället nu bör tas i akt att upphäva resolutionerna. Även om de formellt har gällt finska förhållanden har de nämligen kommit att uppfattas som gällande också för stiftet i Sverige.

Vid remissbehandlingen har också riktats invändning mot att två cirkulärbrev och en förordning upphävs. Det gäller cirkulärbrevet den 12 december 1693 om kyrkobyggnadsskyldighet m. m. och cirkulärbrevet den 21 augusti 1786 till samtliga konsistorierna i riket om vidtagande av några sådana mått och steg, som må befordra goda egenskaper i lärostandet. Det gäller vidare förordningen (1869:43 s. 1) angående förändring av grundränta och kronotionde. Svenska kyrkans personalförbund anser att cirkulärbrevet från 1693 bör vara kvar tills föreskrifterna i detta har ersatts av erforderlig annan reglering. Domkapitlet i Lund och Svenska kyrkans personalförbund framhåller att cirkulärbrevet från år 1786 fortfarande har aktualitet eftersom det innehåller vissa uppgifter om kontraktsprosts uppgifter som inte finns på annat håll. Vidare ifrågasätter domkapitlet i Strängnäs om förordningen om grundränta och kronotionde kan upphävas.

För egen del vill jag hänvisa till vad jag nyss har sagt om värdet av att i ett sammanhang kunna rensa ut så många ålderdomliga och svårförståeliga bestämmelser som möjligt. Jag anser i likhet med utredningen att de tre nu angivna författningarna kan upphävas. Om det mot all förmodan skulle visa sig nödvändigt med en reglering på något område som omfattas av författningarna är det, som jag redan har framhållit, möjligt att meddela nya föreskrifter som uppfyller moderna krav.

När det gäller vissa författningar som utredningen anser bör vara kvar, ifrågasätter kammarkollegiet om de ändå inte kan upphävas. Det gäller cirkulärbrevet den 24 april 1788 angående konsistoriernas redogörelseansvar för förvaltningen av de under deras vård lämnade medel. Det gäller också cirkulärbrevet den 10 oktober 1806 till konsistorierna angående deras tillsyn över alla, till förmån för akademier, gymnasier, katedral- och trivialskolor gjorda, enskilda donationer samt andra fromma stiftelser. Vidare gäller det lagen (1925:456) angående anlitande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift samt ämbetsskrivelsen den 10 december 1971 till statskontoret med provisoriska bestämmelser om lån och anslag ur kyrkofonden för uppförande av prästgårdar å vissa orter. Jag anser att det inte är möjligt att utan närmare undersökning ta ställning till om de nu angivna författningarna kan upphävas. Det bör därför överlätas åt kyrkoförfattningsutredningen att i dess fortsatta arbete ta upp frågan om ett eventuellt upphävande av dem.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört är jag alltså beredd att följa utredningens förslag med undantag för de två författningar som jag tidigare har nämnt. I specialmotiveringen återkommer jag till de enskilda författningar som jag sålunda föreslår skall upphävas av riksdagen.

Några remissinstanser anser att kyrkomötets yttrande bör inhämtas över förslaget att upphäva de nu ifrågavarande författningarna. Till en början kan jag konstatera att inte någon av de författningar som nu föreslås bli upphävda av riksdagen är av den karaktären att det enligt punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen fordras samtycke eller yttrande av kyrkomötet för att författningarna skall kunna upphävas. De allra flesta författningar som föreslås bli upphävda av riksdagen är sådana föråldrade och betydelselösa författningar om vilkas upphävande det inte råder något tvivel bland remissinstanserna. Jag kan därför inte heller med tanke på författningsmaterialets karaktär finna några särskilda skäl för att inhämta kyrkomötets yttrande över mitt förslag. Ett sådant förfarande skulle enbart fördröja ärendets handläggning. Detta skulle vara till nackdel för det pågående arbetet med en regelförenkling på kyrkans område. Jag är alltså inte beredd att biträda den uppfattning som har framförts om kyrkomötets yttrande över förslaget.

Med tanke på att lagförslaget innebär ett upphävande av numera betydelselösa författningar saknas det enligt min mening anledning att inhämta lagrådets yttrande över förslaget.

3. Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom civildepartementet upprättats ett förslag till lag om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området.

Förslaget har upprättats efter samråd med cheferna för justitie- och finansdepartementen.

4. Specialmotivering

Förslaget till lag om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området

I lagförslaget tar jag upp 28 äldre författningar som har utfärdats mellan åren 1672 och 1958. Några av dessa utgör resolutioner i anledning av de dåtida ständernas s. k. besvär. I varje sådan resolution tas under olika punkter eller paragrafer upp föreskrifter i vitt skilda ämnen. Jag har i mitt lagförslag, i enlighet med utredningens synsätt, valt att som en självständig författning behandla varje i en resolution intagen punkt eller paragraf som innehåller föreskrifter med anknytning till kyrkliga ämnen. Jag finner detta naturligt med tanke på att de olika punkterna eller paragraferna i de ifrågavarande resolutionerna rör så skilda ämnesområden att dessa föreskrifter i dag skulle ha meddelats i flera författningar. Jag har anlagt samma betraktelsesätt när det gäller p. 34, förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum m. m.

Liksom utredningen har jag i lagförslaget tagit med endast grundförfattningar. De osjälvständiga ändringsförfattningarna är nämligen helt avhängiga av grundförfattningarna.

Punkt 1: p. 4, resolutionen den 13 december 1672 på allmogens allmänna besvär

Föreskriften avser skyldighet för allmogen m. fl. att inom resp. socken hjälpa till med att bygga kyrkor och prästgårdar samt med att underhålla broar och vägar.

Byggandet av kyrkor och prästgårdar och underhåll av broar och vägar regleras numera helt i moderna författningar. Författningen saknar därför betydelse och kan upphävas.

Punkt 2: förordningen den 11 februari 1687 huru med rättegång uti domkapitlen skall förhållas

Förordningen innehåller närmare regler om den dåtida processen inför domkapitlen. Genom lagen (1936:567) om domkapitel och genom lagen (1942:157) om upphörande av det särskilda domkapitlet för Stockholms stad har förordningen upphävts i vad den strider mot bestämmelserna i resp. lag.

Förordningens övriga bestämmelser synes sakna betydelse och kan upphävas.

Punkt 3: cirkulärbrevet den 12 december 1693 om kyrkobyggnadsskyldighet m. m.

I brevet finns regler om vilka som är skyldiga att "hålla kyrkorna vid makt". Regleringen av byggnadsskyldigheten beträffande kyrkor finns i

lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfundigheter. Något behov av att därutöver reglera denna skyldighet finns inte. Cirkulärbrevet kan därför upphävas.

Punkt 4: § 41, resolutionen den 25 maj 1720 på allmogens allmänna besvär

I föreskriften anges bl. a. omfattningen och innebörden av allmogens byggnadsskyldighet på prästgård. Undantag görs för bl. a. prästerskapet. Författningen saknar numera betydelse och kan därför upphävas.

Punkt 5: § 1, resolutionen den 14 juni 1720 på prästerskapets allmänna besvär

I föreskriften sägs att mål som angår kyrkans rätt inte får upptas vid tinget utan att prästerskapet fått vetskap om detta, så att detta kan ge rätten nödvändiga upplysningar i målet. Genom processuella föreskrifter i modern lagstiftning får anses säkerställt att domstolarna i mål som rör kyrkan inhämtar nödvändiga upplysningar. Författningen kan därför upphävas.

Punkt 6: § 20, resolutionen den 16 oktober 1723 på städernas besvär

Föreskriften innebär skyldighet för i princip alla husägare i städerna att bekosta brandvakt och vägröjning samt att underhålla kyrko- och prästgårdsbyggnad m. m.

Brandskydd, väghållning och byggnadsverksamhet regleras numera uttömmande i moderna författningar. Författningen kan därför upphävas.

Punkt 7: § 33, resolutionen den 17 december 1734 på städernas allmänna besvär

Föreskriften reglerar samma skyldighet som den i punkt 6 angivna författningen. I förevarande författning stadgas skyldighet för alla "civilbetjänte" och ståndspersoner som äger hus i staden att betala avgift för underhåll enligt föreskrifter under punkt 6.

Författningen saknar numera betydelse och kan upphävas.

Punkt 8: § 8, resolutionen den 14 juli 1741 för Borgå stift

Punkt 10: § 1, resolutionen den 1 oktober 1754 på prästerskapets i Åbo stift enskilda besvär

I den första författningen regleras bl. a. skyldigheten att vara kyrkovärd.

I den andra författningen rekommenderas domare att underrätta konsistoriet då präst eller skollärare blir åtalad för brott eller stämd i mål angående hans tjänst eller rättigheter, så att konsistoriet kan utse rättegångsbiträde för vederbörande.

Beträffande dessa författningar får jag hänvisa till vad jag har anfört i det föregående. Jag anser att tillfället nu bör tas i akt att förmellt upphäva författningarna.

Punkt 9: brevet den 3 juni 1752 till samtliga hovrätter angående plikt för den präst, som försummar att hålla tingspredikan

I brevet anges att präst som utan laga förfall försummar att hålla tingspredikan bör böta visst belopp till socknens fattiga. Brevet saknar numera betydelse och kan upphävas.

Punkt 11: förbudet den 12 september 1783 emot ytterligare försäljande av de en gång till privata försålda gravar och kyrkogårdar

Förbudet innehåller bestämmelser om förbud mot ny försäljning eller upplåtelse på viss tid av gravar i kyrkor och på kyrkogårdar som redan tidigare har försålts till enskilda. Redan genom lagen (1916:94) om nyttjanderätt till gravplats, som sedermera har ersatts av annan lagstiftning, har förbudet mot ny försäljning av privata gravar på kyrkogårdar upphävts.

Beträffande privata gravar i kyrkor torde förbudet inte längre ha någon betydelse, varför det kan upphävas.

Punkt 12: cirkulärbrevet den 21 augusti 1786 till samtliga konsistorierna i riket om vidtagande av några sådana mått och steg, som må befordra goda egenskaper i lärostandet

Punkt 13: cirkulärbrevet den 7 december 1787 till konsistorierna innefattande förklaring huru med de i skrivelsen den 21 augusti 1786 1 § nämnda ärenden förhållas bör

Punkt 15: cirkulärbrevet den 24 januari 1811 med förklaring över vissa paragrafer i cirkulärbrevet den 21 augusti 1786

Brevet under punkt 12 innehåller bl. a. bestämmelser om lydnadsplikt, uppsikt över underlydande, konsistoriets domsrätt och disciplinåtgärder vid ämbets- eller tjänstefel och om begränsning av antalet prästvigningar. Bestämmelserna synes numera sakna betydelse, eftersom innehållet regleras i moderna författningar. Beträffande vad som av vissa remissinstanser anförts om bestämmelsernas innehåll vad gäller kontraktsprosts uppgifter får jag hänvisa till vad jag tidigare har anfört i mina allmänna överbåganden.

Brevet under punkt 13 innehåller bl. a. bestämmelser om vittnesförhållande genom allmän domstols försorg och allmän domstols behörighet i vissa mål. Genom brevet under punkt 15 har förklaring getts till hur vissa paragrafer skall tillämpas i 1786 års brev.

Också breven under punkterna 13 och 15 saknar numera betydelse och kan därför upphävas.

Punkt 16: cirkulärbrevet den 23 juni 1813 angående präst- och pastorexamina

I cirkulärbrevet finns närmare bestämmelser om innehållet i präst- och pastorexamen.

Bestämmelser som rör prästexamina har senare kommit att regleras i stadgan (1884:13 s. 2) angående prästexamen. Genom kungörelsen (1884:13 s. 4) ang. pastorexamens upphörande m. m. upphävdes tidigare författningar enligt vilka pastorexamen utgjorde villkor för behörighet till vissa prästerliga befattningar.

Innehållet i cirkulärbrevet är numera utan betydelse, varför brevet kan upphävas.

Punkt 14: p. 34, förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lugens stadganden i åtskilliga rum m. m.

Förklaringen innehåller bestämmelser om förordnande av krono- och regementsfullmäktige samt annat särskilt ombud i vissa jordatvister avseende bl. a. kronohemman. Vidare anges vad rätten har att iaktta i förordnandefrågan och om verkan av att allmänt ombud utan laga förfall uteblir från en förhandling. Dessutom stadgas att i allmänhet endast konsistorie- eller regementsfullmäktige bör förordnas i mål rörande ecklesiastik- eller militiestaten anslagen jord.

Frågan om ställföreträdarskap och ombud för staten i tvister rörande statens fastigheter regleras i senare processuell lagstiftning. Förklaringen synes därför kunna upphävas.

Punkt 17: kungörelsen (1847:41 s. 2) angående avgifterna för sinnessjuka personer, som å hospitalen i riket intagas

Punkt 18: skrivelsen (1858:98 s.3) till kammarkollegiet angående utarrendering av prästerskapets annex- och mensalhemman i Skåne, Halland och Blekinge

Författningarna rör äldre samhällsförhållanden och saknar numera betydelse. De kan därför upphävas.

Punkt 19: kungörelsen (1863:48 s. 1) angående försäljning till skatte av de s. k. halländska kyrkohemmanen

Genom kungörelsen avstod kronan från alla anspråk på äganderätt till de halländska kyrkohemmanen. Kungörelsen är obsolet och kan därför upphävas.

Punkt 20: förordningen (1869:43 s. 1) angående förändring av grundräntor och kronotionde

I förordningen sägs att grundräntor och kronotionden som utgift in natura skall omsättas i pengar och att vissa räntor och tiondeanslag skall dras in till statsverket och ersättas av statsanslag. Som jag redan har nämnt ifrågasätter en remissinstans om inte förordningen fortfarande har betydelse. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad jag anfört i mina allmänna överväganden. Förordningen bör enligt min mening kunna upphävas.

Punkt 21: lagen (1909:55 s.2) angående byggnad och underhåll av kyrka med vad därtill hörer så ock av särskild sockenstuva

Punkt 22: lagen (1909:55 s. 3) angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av prästgård

Enligt de under punkterna 21 och 22 upptagna lagarna skall alla som inom församlingen erlägger kommunalutskylder delta i kostnader för byggnad och underhåll av kyrka och prästgård samt särskild sockenstuva. I båda lagarna görs dock undantag från denna skyldighet för den som åtnjuter förmåner genom prästerskapets privilegier. Genom senare lagstiftning har lagarna kommit att sakna betydelse. De kan därför upphävas.

Punkt 23: lagen (1921:282) om upphävande av patronatsrätt

Lagen gäller övergångsförhållanden som inte längre behöver någon särskild reglering. Den kan därför upphävas.

Punkt 24: förordningen (1928:401) om ändrade grunder för utgörande av vissa utlagor

Genom förordningen anpassades äldre avgiftsbestämmelser till den terminologi som infördes i kommunalskattelagen (1928:370). Den anger vad som skall avses med avgifter som enligt äldre författningar m. m. skulle utgå i förhållande till bl. a. bevillningstaxeringsvärde. Vidare anger den vad som skall gälla i fråga om avgifter enligt löneregleringsresolutioner för präster jämlikt förordningen den 11 juni 1862 angående allmänt ordnande av prästerskapets inkomster. Slutligen anger förordningen vad som skall förstås med kommunalutskylder i äldre författningar. Förordningen saknar numera betydelse och kan upphävas.

Punkt 25: lagen (1933:100) med ytterligare föreskrifter om lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika boställen

Punkt 26: förordningen (1937:590) angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter

Förordningarna under punkterna 25 och 26 gäller äldre samhällsförhållanden. De saknar numera betydelse och kan därför upphävas.

Punkt 27: lagen (1942:157) om upphörande av det särskilda domkapitlet för Stockholms stad

Genom lagen upphävdes bestämmelserna om det särskilda domkapitlet för Stockholms stad och pastor primarius i Stockholm i och med att förordnandet om bildandet av Stockholms stift trädde i kraft. I lagen finns vidare vissa övergångsbestämmelser om den fortsatta handläggningen av mål och ärenden samt om förordnande och val första gången av ledamöter och suppleanter i det nya domkapitlet. Författningen har förlorat sin praktiska betydelse genom att den avser förhållanden som numera är genomförda. Lagen kan därför upphävas.

Punkt 28: lagen (1958:516) med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat

Lagen tillkom i samband med pastoratsindelningsreformen, som trädde i kraft den 1 januari 1962. Lagen innehåller vissa undantagsbestämmelser från reglerna i prästvalslagen om tillsättning av prästerliga tjänster. Av förarbetena till lagen framgår att lagen är tillfällig och endast tar sikte på den numera avslutade pastoratsindelningsreformen från år 1962 (prop. 1958:146 och L'U B 8). Eftersom pastoratsregleringen numera är genomförd och de särskilda övergångsanordningarna inte längre har aktualitet saknar lagen betydelse. Den kan därför upphävas.

5. Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området.

6. Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Utredningens sammanfattning av sina överväganden och förslag

Författningsregleringen för svenska kyrkan har under de senaste decennierna i stora delar fått bestå oförändrad och har inte reformerats i samma utsträckning som författningar på andra områden. Regelsystemet har efter hand blivit svåröverskådligt och svårtillgängligt. Det motsvarar i dag inte kyrkans aktuella behov.

Författningarna är onödigt många och flera är mycket gamla. Den äldsta författningen som tillämpas är från år 1571. Grundvalen för den svenska kyrkorätten utgörs alltså av 1686 års kyrkolag, som ofta betecknats som ett lagverk i ruiner. Något liknande kan också sägas om flera av de andra kyrkliga författningar från 1600- och 1700-talen som alltså gäller.

I samband med 1982 års kyrkomötesreform infördes en ny ordning i fråga om normgivningsförfarandet på det kyrkliga området. Den nya ordningen innebär bl. a. att kyrkomötet har fått en egen normgivningskompetens i en rad inomkyrkliga frågor. För att reformen i praktiken skulle kunna genomföras förutsattes att en sedan länge behövlig genomgång gjordes av hela det författningsmaterial som reglerar den svenska kyrkan. I början av år 1983 fick kyrkoförfattningsutredningen i uppdrag att göra denna översyn.

Utredningen har i denna första etapp gått igenom över 500 författningar och andra bestämmelser av olika konstitutionell natur. Sedan en del bestämmelser sovrats ut har en sammanställning upprättats med 362 formellt gällande författningar på det kyrkliga området. Av dessa hänför sig 63 författningar till tiden före 1900-talet. (Bilagan.)

Utredningen föreslår att 80 av författningarna i sammanställningen nu upphävs. Det är författningar som numera saknar betydelse, t. ex. på grund av ändrade samhällsförhållanden eller senare författningsregleringar. En del avser förhållanden som har reglerats övergångsvis men inte längre behöver någon särskild reglering. (Kapitel 4.)

Bland de återstående författningarna har utredningen funnit många som inte uppfyller de funktionella krav som kan ställas på en författning och som därför behöver ses över. De kan delvis ha förlorat sin betydelse, vara språkligt föråldrade, omodernt uppställda etc. Detta gäller inte minst 1686 års kyrkolag. I denna första etapp av utredningens arbete föreslås inte några åtgärder beträffande sådana författningar. Det har dock ansetts angeläget att redan nu fästa uppmärksamheten på dem. Utredningen har därför i betänkandet delat upp detta författningsmaterial i olika grupper och gett vissa synpunkter på hur man bör förfara med dessa. Det rör sig om ett hundratal olika författningar, vilka efter närmare utredning i många fall torde komma att ersättas av modernare författningar. (Kapitel 5.)

Ett stort antal författningar är dock av den arten att de f. n. inte behöver ses över. Sådana författningar har utredningen inte haft anledning att kommentera i detta skede. Översynen av övriga författningar kan dock komma att medföra behov av vissa systematiska förändringar också i det förutnämnda materialet. Behovet av sådana förändringar kommer utredningen emellertid att behandla i nästa etapp av utredningsarbetet. (Kapitel 6.)

En del författningar ligger helt inom kyrkomötets eget normgivningsområde. Dessa författningar bör vara kvar tills kyrkomötet haft tillfälle att självt ta ställning till om de fortfarande behövs eller om de bör ersättas med kyrkomötets egna föreskrifter. Utredningen lämnar därför inga förslag rörande dessa författningar. (Kapitel 6.)

Den första etappen av utredningens arbete har alltså inneburit en genomgång av hela författningsmaterialet och ett förslag att upphäva vissa författningar som saknar betydelse. Vidare har vissa synpunkter getts på hur det fortsatta arbetet med översynen bör bedrivas m. m.

I den andra etappen av utredningens arbete kommer bl. a. 1686 års kyrkolag och vissa andra författningar att ses över.

Slutmålet för utredningens arbete är en förenklad och ändamålsenlig författningsreglering för svenska kyrkan.

Utredningens författningsförslag

1 Förslag till

Lag om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området m. m.

Häri genom föreskrivs att följande författningar, i den mån de fortfarande gäller, skall upphöra att gälla vid utgången av år 1984, nämligen

1. resolutionen den 13 december 1672 på allmogens allmänna besvär, p. 4,
2. förordningen den 11 februari 1687 huru med rättegång uti domkapitlen skall förhållas,
3. cirkulärbrevet den 12 december 1693 om kyrkobyggnadsskyldighet m. m.,
4. resolutionen den 25 maj 1720 på allmogens allmänna besvär, § 41,
5. resolutionen den 14 juni 1720 på prästerskapets allmänna besvär, § 1,
6. resolutionen den 16 oktober 1723 på städernas besvär, § 20,
7. resolutionen den 17 december 1734 på städernas allmänna besvär, § 33,
8. resolutionen den 14 juli 1741 för Borgå stift, § 8,
9. brevet den 3 juni 1752 till samtliga hovrätter angående plikt för den präst, som försummar att hålla tingspredikan,
10. resolutionen den 1 oktober 1754 på prästerskapets i Åbo stift enskilda besvär, § 1,
11. förbudet den 12 september 1783 emot ytterligare försäljande av de en gång till privata försålda gravar i kyrkor och kyrkogårdar,
12. cirkulärbrevet den 21 augusti 1786 till samtliga konsistorierna i riket om vidtagande av några sådana mått och steg, som må befordra goda egenskaper i läroståndet,
13. cirkulärbrevet den 7 december 1787 till konsistorierna innefattande förklaring huru med de i skrivelsen den 21 augusti 1786 1 § nämnda ärenden förhållas bör,
14. förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum m. m., p. 34,
15. cirkulärbrevet den 24 januari 1811 med förklaring över vissa paragrafer i cirkulärbrevet den 21 augusti 1786,
16. cirkulärbrevet den 23 juni 1813 angående präst- och pastorexamina,
17. kungörelsen (1847:41 s. 2) angående avgifterna för sinnessjuka personer, som å hospitalen i riket intagas,
18. skrivelsen (1858:98 s. 3) till kammarkollegiet angående utarrendering av prästerskapets annex- och mensalhemman i Skåne, Halland och Blekinge,
19. kungörelsen (1863:48 s. 1) angående försäljning till skatte av de s. k. halländska kyrkohemmanen,

20. kammarkollegiets kungörelse (1867:9 s. 7) angående landgille och städja för vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge.

21. förordningen (1869:43 s. 1) angående förändring av grundrättor och kronotonde,

22. lagen (1909:55 s. 2) angående byggnad och underhåll av kyrka med vad därtill hörer så ock av särskild sockenstuva,

23. lagen (1909:55 s. 3) angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av prästgård,

24. lagen (1921:282) om upphävande av patronatsrätt,

25. förordningen (1928:401) om ändrade grunder för utgörande av vissa utlagor,

26. lagen (1933:100) med ytterligare föreskrifter om lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastiska boställen,

27. förordningen (1937:590) angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter,

28. lagen (1942:157) om upphörande av det särskilda domkapitlet för Stockholms stad,

29. kungörelsen (1950:421) angående tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan å kontor, m. m.,

30. lagen (1958:516) med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat.

2 Förslag till

Förordning om upphävande av vissa författningar på det kyrkliga området m. m.

Regeringen föreskriver att följande författningar, i den mån de fortfarande gäller, skall upphöra att gälla vid utgången av år 1984, nämligen

1. påbudet och förordningen den 8 februari 1681 huruledes med prästerskapets uppbörd av allmogen vid trolovningar, barndop m. m. förhållas skall, § 7,

2. brevet den 15 november 1694 till samtliga biskoparna om den kyrka i vilken präster skola ordineras,

3. förordningen den 16 oktober 1723 angående den uppbörd som prästerskapet i Skåne hava av sina åhörare att undfå, samt de dem eljest tillståndiga rättigheter och förmåner, § 13,

4. stadgan och påbudet den 20 mars 1735 till hämmande av varjehandas villfarelser, och deras utspridande, emot den rena evangeliska läran,

5. brevet den 19 december 1748 till samtliga konsistorier angående deras förhör, som till prästämbetet kallade bliva, så också om hjälppräster, med mera,

6. cirkulärbrev den 5 maj 1762 om prästmans anmälan i konsistorium m. m., då för honom är nödigt att göra resa utom stiftet,

7. cirkulärbrev den 16 februari 1778 till biskoparna angående antagande av en nationell dräkt, den klädebonad prästerskapet ägnar och bruk av sidenkappor, m. m.,

8. cirkulärbrev den 21 februari 1781 till landshövdingarna angående insättning av årtal och konungs regeringstid å nybyggda eller utvidgade kyrkor,

9. brevet den 11 juli 1781 till konsistorium i Härnösand angående lördagspredikningar i Västerbotten,

10. kungörelsen den 20 mars 1786 angående vad hädanefter, i anseende till inskriptioner och överskrifter å monumenter och minnesmärken, kommer att i akt tagas,

11. cirkulärbrevet den 1 juni 1791 angående konsistorienotariers och domkyrkosysselmäns antagande på konstitutorial,

12. brevet den 30 november 1797 till kanslikollegium huru förhållas bör vid föresläende av predikanter vid Kungl. Maj:ts utrikes beskickningar,

13. brevet den 15 juli 1803 till konsistorium ecclesiasticum i Uppsala angående ifrågasatt rättighet för krono- och konsistoriefullmäktige till ersättning för resekostnad och besvär,

14. skrivelsen (1829:8 s. 41) till kommerskollegiet angående vederbörandes förståndigande att tillse det, så vitt möjligt är, marknader icke varda hållna å platser, belägna nära kyrkorna, m. m.,

15. ordningen (1838:33 s. 1) rörande vad mosaiska trosbekännare hava att hädanefter iakttaga i avseende på utövningen av deras religion och bestyret inom deras församling m. m.,

16. cirkuläret den 15 juli 1845 rörande ansökningar om befrielse från teologiskt fakultetsförhör för dem, som i prästeståndet ämna ingå,

17. kungörelsen (1862:42 s. 3) om upphävande av kungl. kungörelsen den 19 juni 1830, angående villkoren för kyrkors sammanbyggnad och behandlingssättet av därom uppkomna frågor,

18. cirkuläret den 12 maj 1865 angående den kateketiska undervisningen,

19. cirkuläret den 25 oktober 1878 till samtliga consistoria ecclesiastica angående ifrågsatt ändring i lydelsen av 4 kap. kyrkohandboken,

20. kungörelsen (1884:13 s. 4) angående pastorexamens upphörande m. m.,

21. cirkuläret (1886:75 s. 1) till domkapitlen och Stockholms stads konsistorium angående användande av kyrkokassas medel,

22. cirkuläret (1902:bih. 111) angående åtgärder för betryggande av kyrkokassornas bestånd i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän,

23. cirkuläret den 31 december 1904 angående vinets utdelning i nattvarden,

24. kungörelsen (1906:2 s. 1) angående tjänstårsberäkning för dövs-
stumprester,

25. kungörelsen (1916:338) angående sättet för skriftväxling mellan domstolar, civila, militära och ecklesiastika ämbetsmyndigheter samt ämbets- och tjänstemän i tjänsten rörande ärenden,

26. kungörelsen (1921:592) angående ny koralpsalmbok för svenska kyrkan,

27. kungörelsen (1926:106) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 21 maj 1926 (nr 104) angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord,

28. kungörelsen (1932:466) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 21 oktober 1932 (nr 465) om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen,

29. cirkuläret (1933:614) till statsmyndigheterna om tillämpningen av föreskrifterna i kungörelsen den 3 juli 1916 (nr 338) angående sättet för skriftväxling mellan domstolar, civila, militära och ecklesiastika ämbetsmyndigheter samt ämbets- och tjänstemän i tjänsten rörande ärenden,

30. cirkuläret den 29 november 1935 med anvisningar för upprättande av skogshushållningsplaner för ecklesiastika löneboställen,

31. kungörelsen (1942:158) angående ändring av rikets indelning i stift,

32. kungörelsen (1942:237) med vissa bestämmelser i anledning av inrättandet av Stockholms stift,

33. kungörelsen (1950:422) angående bestridande av kontorstillägg i vissa fall,

34. kungörelsen (1951:119) om utsträckning av viss i övergångsbestämmelserna till kyrkomusikerstadgan den 2 juni 1950 (nr 375) föreskriven anmälningstid,

35. tjänstepensionsreglementet (1951:667) för präster,

36. familjepensionsreglementet (1951:668) för präster,
37. kungörelsen (1951:782) med övergångsbestämmelser i anledning av upphävandet av vissa författningar angående prästerskapets löne- och pensionsförhållanden,
38. kungörelsen (1952:19) angående redovisning till statens intressekontor av för präst avdraget lönebelopp,
39. kungörelsen (1953:175) angående redovisning till statens intressekontor av för kyrkomusiker avdraget lönebelopp,
40. cirkuläret den 30 juni 1954 till hovkonsistoriet samt alla domkapitel och stiftsnämnder angående lönegradsplacering för vissa organisttjänster,
41. kungörelsen (1958:355) angående tjänste- och familjepensionsrätt för skolkantorer,
42. kungörelsen (1958:372) med övergångsbestämmelser i anledning av vissa ändrade grunder för kyrkomusikerorganisationen,
43. kungörelsen (1961:2) med föreskrifter angående tillämpning av lagen den 17 oktober 1958 (nr 516) med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat,
44. kungörelsen (1961:442) om prästerliga övergångsbefattningar, som inrättas vid nyindelning av riket i pastorat,
45. cirkuläret den 16 juni 1961 till statskontoret samt alla domkapitel och stiftsnämnder ang. fastställande och utbetalning av vissa kostnader ur kyrkofonden,
46. cirkuläret den 17 december 1965 till hovkonsistoriet och domkapitlen ang. vissa bestämmelser i anledning av upphävandet av avlöningsreglementet för kyrkomusiker m. m.,
47. ämbetsskrivelsen den 30 december 1971 till rikskatteverket om tillhandahållande av Svensk författningssamling till pastorsämbetena,
48. cirkuläret den 28 januari 1972 till samtliga domkapitel om upphävande av vissa beslut, varigenom medgetts att komministertjänst får uppehållas med vikarie, m. m.,
49. ämbetsskrivelsen den 15 november 1974 till kammarkollegiet om inrättande av organ för samråd och information mellan domkapitel samt präster och kyrkomusiker,
50. förordningen den 20 november 1975 med bestämmelser om tillträde till praktisk-teologisk övningskurs.

Sammanställning av remissyttranden över kyrkoförfattningsutredningens betänkande (Ds C 1983:18) Kyrkoförfattningar I, En kartläggning av regelsystemet m. m.

1. Inkomna yttranden

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av justitiekanslern, Svea hovrätt, kammarrätten i Stockholm, kommerskollegium, vägverket, kammarkollegiet, statens arbetsgivarverk, statens löne- och pensionsverk, svenska kyrkans centralstyrelse, länsstyrelsen i Stockholms län, domkapiteln i Uppsala (efter hörande av svenska församlingarna i Paris och London), Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund (efter hörande av Karlskrona amiralitetsförsamling). Göteborg (efter hörande av Göteborgs tyska församling), Karlstad, Härnösand, Luleå och Visby, hovkonsistorium, stiftsnämnderna i Uppsala, Lund och Göteborg, Svenska kyrkans personalförbund, Kyrkomusikernas riksförbund, Svenska kyrkans utbildningsnämnd samt Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.

2. Allmänna synpunkter

De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag och de riktlinjer som utredningen har presenterat för hur det fortsatta arbetet bör bedrivas. Flera remissinstanser finner det värdefullt att en översyn har gjorts i syfte att begränsa och förenkla regelbeståndet.

Justitiekanslern och *Svea hovrätt* har lämnat förslagen utan erinran.

Kammarrätten i Stockholm:

Det kan dock påpekas att utredningen under 4 i en del fall (s. 48 tredje st., s. 49 första st., s. 53 tredje st.) har ansett att viss författning kan upphävas under förutsättning att komplettering sker i annan författning e. l. Detta villkor har inte beaktats i övergångsbestämmelser till de författningsförslag som utredningen har lagt fram eller på annat sätt. Kammarrätten förutsätter att behovet av en synkronisering i aktuellt hänseende tillgodoses under departementsbehandlingen.

Med hänsyn till att många av de aktuella författningarna är mycket ålderdomliga är det ibland svårt att avgöra om det ankommer på riksdagen eller regeringen att besluta om ett upphävande. I den mån tveksamhet råder bör riksdagen fatta beslut i frågan.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Centralstyrelsen anser att 1985 års kyrkomöte bör beredas tillfälle att yttra sig över utredningens förslag i olika delar och föreslår därför detta. Även om p. 2 i övergångsbestämmelserna till 1982 års ändring i RF Ög icke är tillämplig på utredningens lagförslag – vilket likväl skulle kunna göras gällande med hänsyn till beskaffenheten hos några av de lagar som därigenom föreslas bli upphävda – hävdar centralstyrelsen att det med hänsyn till omfattningen och angelägenhetsgraden av lagstiftningsärendet vore värdefullt med kyrkomötets granskning.

Även *domkapitlen i Västerås* och *i Linköping* anser att 1985 års kyrkomöte bör beredas tillfälle att yttra sig över utredningens förslag i denna del.

Lunds domkapitel och *stiftsnämnden i Lund* anser det riktigt att utgallringen av författningar som bedöms vara inte längre gällande eller aktuella sker med stor försiktighet.

Liknande synpunkter framförs också av *Svenska kyrkans personalförbund* och av *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien*.

3. Författningsbegreppet

Endast två remissinstanser kommenterar utredningens överväganden om vad som skall tas med i den av utredningen upprättade sammanställningen av författningar på det kyrkliga området. *Svenska kyrkans centralstyrelse* instämmer i utredningens analys av författningsbegreppet.

Kammarkollegiet:

Utredningen har funnit (s. 31) att en del bestämmelser, däribland breven den 2 juni 1961 till kammarkollegiet ang. ny indelning av . . . /resp. stift/ . . . i territoriella pastorat m. m. i vart fall numera saknar författningskarakter. Breven har därför inte tagits med i sammanställningen över formellt gällande författningar. Kollegiet ifrågasätter om detta är riktigt. Förutom beslut om pastorats- och kontraktsindelningen i stiftet innehåller nämligen breven, vad gäller flerförsamlingspastoraten, bestämmelser om pastoratets namn och om kyrkoherdens stationeringsort inom pastoratet. Då och då förekommer ärenden om dispens från dessa bestämmelser. – Vidare vill kollegiet peka på att *länens* indelning i kommuner efter beslut om sådana ändringar tillkännages i Svensk författningssamling (1976:985, 1979:908 och 1982:953). Praktiska skäl kan tala för en motsvarande publicering av gällande kyrklig indelning i lämpliga intervaller.

4. Författningar som bör upphävas

Svenska kyrkans centralstyrelse delar utredningens bedömning av vilka författningar som bör upphävas.

4.1 Författningar av olika slag som är föräldrade eller som uppenbart har förlorat betydelse

En del remissinstanser anser att det är tveksamt om vissa av utredningen i detta sammanhang angivna författningar kan upphävas.

Kammarkollegiet:

Resolution 1741-07-14 för Borgå stift, § 8. (Angående skyldighet att vara kyrkovärd och den honom tillkommande lön. Punkt 18.) Resolution 1754-10-01 på prästerskapets i Åbo stift enskilda besvär, § 1. (Angående de tillfällen, då konsistorium till prästs eller skollärares biträde fullmäktig förordna bör etc. Punkt 21.) Kollegiet anser att resolutionerna automatiskt upphävdes då Finland år 1809 skildes från Sverige. Det kan knappast komma i fråga att nu upphäva författningar som gällt uteslutande för finländskt område. Ett beslut därom skulle förutsätta att svenska författningar anses fortfarande gälla i Finland. Resolutionerna borde inte ha tagits med i sammanställningen.

Kungörelse (1863:48 s. 1) angående försäljning till skatte av de s. k. halländska kyrkohemmanen (Punkt 50). Till åtskilliga av dessa hemman ansåg sig kronan, sedan Halland blivit svenskt, ha städselrätten och därmed också äganderätten. Genom 1863 års kungörelse förklarades, att kronan för sin del avstod från alla anspråk på äganderätt till hemmanen. Vidare medgavs att dessa, såvida inte kyrkan kunde styrka sin äganderätt till dem med köpe- eller donationsbrev och de inte var anslagna till prästerskapets avlöning, fick lösas till skatte av vederbörande äbo, arrendator och innehavare. Vid sådan skattelösen skulle hemmanet i stället för köpeskilling åsättas skatteköpsräntor, vilka jämte utgående landgille tillföll lokalkyrkan. Dessa avgälder skall avlösas mot ersättning till vederbörande kyrkoråd enligt lagen (1938:159) om avlösning av avgälder från de till skatte försälda så kallade halländska kyrkohemmanen (punkt 110). 1863 års kungörelse är obsolet och kan därför upphävas, vilket också utredningen föreslagit.

Kammarkollegiets kungörelse (1867:9 s. 7) angående landgille och städja för vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge (punkt 52). I brev 1867-02-08 till kammarkollegiet förordnade Kungl. Maj:t att det tillkom vederbörande församling att för sådan kyrkojord i Lunds och Göteborgs stift, vilken enligt gällande författningar skall brukas under prästgård eller annat visst hemman, bestämma beloppet av den avgift som bör erläggas till kyrkan. Om jordens innehavare inte åtnöjdes med beslutet, skulle frågan överlämnas till avgörande av länsstyrelsen och biskopsämbetet, i vilkas beslut ändring sedan fick sökas hos kammarkollegiet. På Kungl. Maj:ts befallning kungjorde kollegiet brevet (1867-03-01). I kungörelse 1932:430 förordnade Kungl. Maj:t "med ändring i nu förevarande delar av Kungl. Maj:ts brev till kammarkollegiet den 8 februari 1867 (nr 9, sid. 7)" att om innehavare av sådan kyrkojord i Lunds eller Göteborgs stift, "vilken enligt gällande författningar skall under prästgård eller annat visst hemman brukas", inte skulle åtnöjas med vederbörande församlings beslut om avgiften till kyrkan, frågan skulle överlämnas till avgörande av stiftsnämnden. Över nämndens beslut fick klagan föras hos Kungl. Maj:t genom besvär i den ordning som stadgades i ecklesiastik boställsordning. Enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till förordningen om förvaltning av kyrklig jord

upphävdes 1932 års kungörelse vid utgången av år 1971. Dock gäller enligt punkten 3 att ärende om storleken av avgiften till församlingskyrkan skall överlämnas till stiftsnämnden för avgörande, om innehavaren av församlingskyrkans fastighet inte är nöjd med församlingens beslut om avgiften. I bestämmelsen återopas de författningar som avsågs i 1932 års kungörelse. Med hänsyn härtill anser kollegiet att kungörelsen inte kan upphävas utan ytterligare utredning.

Cirkulär 1972-01-28 till samtliga domkapitel om upphävande av vissa beslut, varigenom medgetts att komministertjänst får uppehållas med vikarie, m. m. (punkt 277). Utöver vad som framgår av rubriken föreskrivs i cirkuläret att domkapitel, som önskar befrielse från skyldigheten enligt 7 § stadgan (numera förordningen om prästval) att kungöra ledig komminister-tjänst vartannat år, har att efter hörande av vederbörande pastoratskyrkoråd anhålla om vakantsättning av tjänsten. Föreskriften har fortfarande praktisk betydelse, och cirkuläret bör därför inte upphävas utan vidare.

Skara domkapitel:

Domkapitlet tillstyrker förslaget att författningar som är *föråldrade* också formellt upphävs. Somliga angivna författningar hör till en kategori där tillämpning i dag är helt utesluten, därför att de förhållanden som avses över huvud inte föreligger längre, medan beträffande andra gäller att de möjligen skulle kunna tillämpas men förhållandena ändrats så att en tillämpning av dem vore otidsenlig.

Denna senare grupp tangerar den grupp, som utredningen föreslår bör upphävas på den grund att det kan vara *främmande för vårt synsätt att centralt reglera vissa förhållanden*. Som exempel på detta nämns föreskrifter från 1781 om att sätta årtal och konungs regeringstid på kyrka (s. 46). Domkapitlet delar i stort utredningens uppfattning även beträffande den gruppen. Det kan naturligtvis ifrågasättas om det t. ex. inte fortfarande är av kulturhistoriskt intresse, att på kyrka ha angivet byggnadsår, vilket ju dock kan tas i rekommendationsform i stället. Vidare ifrågsätter domkapitlet om inte innehållet i brevet år 1694 om domkyrkans ställning som ordinationskyrka på något sätt kunde fortleva.

Domkapitlet tillstyrker, att *föreskrifter som förlorat sin betydelse genom senare reglering* nu utrensas. Domkapitlet tillstyrker upphävande av den grupp föreskrifter som avser *övergångsförhållanden* eftersom dessa förhållanden som sedan länge är ett passerat stadium saknar betydelse.

Domkapitlet i Lund och Svenska kyrkans personalförbund anser att bestämmelserna i cirkulärbrevet den 21 augusti 1786 (KL 1845:241) fortfarande har aktualitet eftersom brevet innehåller bestämmelser om kontraktsprosts uppgifter som inte finns på annat håll.

Domkapitlet i Göteborg:

Det kan ifrågasättas om inte cirkuläret 1904-12-31 angående vinets utdelning i nattvarden (under punkt 68 i slutsammanställningen) bör kvarstå, då eljest viss oklarhet kan uppkomma om vem beslutanderätten i dessa ärenden tillkommer t. ex. när det gäller fråga om rätt använda särkalkar.

Domkapitlet i Härnösand:

Beträffande upphävande av cirkulärbrevet 1781-02-21 ang. insättning av årtal och konungs regeringstid på kyrkor vill domkapitlet göra följande kommentar. Många av de kyrkor som har byggts under de senaste decennierna saknar uppgift om byggnadsår. Enligt domkapitlets uppfattning är detta en brist. En kyrka är i allmänhet en karaktärsbyggnad i sin miljö och är ofta ett kvalificerat exempel på sin tids byggnadsskick. Kyrkor är i regel kulturhistoriskt värdefulla eller intressanta och har genomsnittligt lång livstid. Det finns ett allmänt intresse för dem även hos personer som inte betraktar sig som "kyrkliga". Därför är det av värde att en besökare genast kan få den information som ligger i upplysningen om kyrkans byggnadsår. Det ger en möjlighet att knyta an till ett historiskt sammanhang, något som allt fler människor upplever som väsentligt. Domkapitlet kan inte motsätta sig att 1781 års bestämmelser upphävs, särskilt som den på många håll torde ha fallit i glömska och därför inte iaktts. Med hänvisning till det ovan anförda vill vi dock förorda att innehållet i föreskriften får finnas kvar i någon form, åtminstone som en rekommendation.

Svenska kyrkans utbildningsnämnd:

Utbildningsnämnden tillstyrker att förordningen 1975-11-20 med bestämmelser om tillträde till praktisk-teologisk övningskurs upphävs enär den praktisk-teologiska övningskursen vid universitet upphörde våren 1980 och huvudmannaskapet då övergick till Svenska kyrkans utbildningsnämnd. Utbildningen bedrivs nu vid Svenska kyrkans pastoralinstitut och tillträdet regleras av dess utbildningsplan.

4.2 Författningar om stiftsindelningen

De remissinstanser som har yttrat sig särskilt i denna del har ingen erinran mot utredningens förslag.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Centralstyrelsen har övervägt huruvida icke de av utredningen angivna författningarna om ändring i stiftsindelningen (s. 47 f.) måste betraktas som gällande, och sålunda utgöra prov på en successiv författningsreglering av stiftsindelningen. Någon praktisk betydelse synes detta icke ha. Ur formell synpunkt skulle ett sådant betraktelsesätt innebära att vid en eventuell framtida grundläggande författningsreglering av stiftsindelningen dessa författningar om ändringar av den äldre indelningen bör upphävas. Centralstyrelsen är emellertid höjd att acceptera utredningens bedömning.

Skara domkapitel:

Domkapitlet anser i likhet med utredningen att de stiftsindelningsföreskrifter som nämnts (s. 47, 48) och som tar sikte på enstaka stift bör ersättas med en övergripande och grundläggande författning om hela rikets indelning bl. a. i stift.

Domkapitlet i Strängnäs:

Frågan om en grundläggande författning om hela rikets indelning i kyrkliga territorier bör överlämnas till 1982 års kyrkokommitté med tilläggsdirektiv att inkomma med författningsförslag. Författningsbestämmelser om en förvaltningsmässig uppdelning av den kyrkliga jorden i Stockholms stift bör *snarast* införas i förordningen (1971:860) om förvaltning av kyrklig jord.

Även *domkapitlet i Göteborg* tillstyrker införandet av en grundläggande författning om hela rikets indelning i stift, kontrakt, pastorat och församlingar.

4.3 Författningar om kyrkokassor

Av de remissinstanser som har yttrat sig över utredningens förslag i denna del är *kammarkollegiet* av samma uppfattning som utredningen. Några remissinstanser har ifrågasatt om författningarna om kyrkokassor kan upphävas.

Karlstads domkapitel:

Man kan möjligen ifrågasätta om cirkuläret (1886:75 s. 1) angående användande av kyrkokassans medel bör upphävas. Utredningen menar, att medlen på grund av sin stiftelsekaraktär inte får användas till främmande ändamål, även om uttryckliga föreskrifter saknas. Denna uppfattning är av allt att döma riktig, men det angivna förhållandet står kanske inte alltid klart för kyrkoråden. Bestämmelserna kan därför måhända framdeles liksom hittills fylla en uppgift. Kyrkokassorna har varit föremål för en rätt omfattande behandling såväl i litteraturen som i praxis (se bl. a. Sundbergs *Kyrkorätt* s. 342 ff.)

Lunds domkapitel:

Författningarna under punkterna 62 och 65 angående kyrkokassorna innehåller vissa grundläggande bestämmelser rörande användningen av församlingskyrkas egendom. Visserligen skulle ett upphävande sannolikt inte innebära någon ändring i sak. Det finns emellertid särskilt i Lunds stift församlingskyrkor som äger betydande egendomar och som har och kommer att få donationsmedel av betydande omfattning. Det är därför viktigt att genom de berörda bestämmelserna göra kyrkoråden uppmärksamma på vad som gäller.

Stiftsnämnden i Lund är av samma uppfattning.

Stiftsnämnden i Göteborg och *domkapitlet i Skara* ifrågasätter om inte föreskrifterna om kyrkokassa bör kvarstå med hänsyn till betydelsen av att medel tillhörande församlingskyrka inte sammanblandas med andra tillgångar utan särskiljas från kassa av kyrkokommunal karaktär.

Svenska kyrkans personalförbund:

Dessa författningar kan sägas upprepa och precisera de grundläggande bestämmelserna och vad som alltid ansetts gälla om användande av församlingskyrkas medel och egendom. Ett upphävande skulle förmodligen inte innebära någon ändring i sak. Författningarna har dock aktualitet och den torde inte bli mindre. Trots stiftelsekaraktären och dessa cirkulär har församlingskyrkas medel inte sällan sammanblandats med andra medel och används för annat än resp. lokalkyrkas behov. Det har även förekommit missvisande information från dem som givit anvisningar om kyrkliga räkenskaper. Med hänsyn till det anförda och med hänsyn till att det i vissa fall gäller betydande egendom och att det finns skäl att anta att betydande egendom kommer att tillfalla kyrkor bör författningarna vara kvar, inte minst som observandum för förvaltare av kyrkor och granskare av kyrkas räkenskaper. Bestämmelserna bör eventuellt ersättas med andra motsvarande bestämmelser. Det bör vidare beaktas att kyrkor byggda efter 1817, i städerna efter 1843, ej alltid är juridiska personer men det oaktat anges som mottagare av gåvor och donationer.

4.4 Föreskrifter om sammanbyggnad av kyrkor

Ett par remissinstanser har yttrat sig över utredningens förslag i denna del. *Domkapitlet i Göteborg* tillstyrker förslaget medan de övriga remissinstanserna har en annan uppfattning.

Kammarkollegiet:

Anskaffande och vård av kyrka är enligt LFKS liksom enligt tidigare gällande 1961 års församlingsstyrelselag en församlingsangelägenhet. Enligt 1958 års utredning kyrka-stat (SOU 1967:46 s. 95) torde detta främst innebära att församling har befogenhet att anslå medel till dessa ändamål. Några lagbestämmelser som ålägger församling att bygga och underhålla kyrka finns inte enligt kyrka-statutredningen, men det får anses sedvanerättsligt fastslaget att församlingsbildning medför skyldighet för församlingen att anskaffa och vårda kyrka. Regeringen torde kunna ålägga församling att mot dess vilja fullgöra denna skyldighet.

Lunds domkapitel:

Det är viktigt att utgallringen av författningar som bedöms vara inte längre gällande eller aktuella sker med stor försiktighet. Utredningen har beträffande några författningar angivit att de kan upphävas först sedan vissa bestämmelser överförts till annan lagstiftning. Domkapitlet vill göra samma bedömning beträffande författningen under punkt 49. Det är inte självklart att bestämmelsen i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter om att församling själv får vårda sina angelägenheter och att anskaffande och vård av kyrka är en församlingsangelägenhet innebär att det står församlingen helt fritt att själv bestämma om man skall bygga kyrka. Av ålder har det inom svenska kyrkan varit så att en församling har ansetts skyldig att bygga församlingskyrka. Enligt domkapitlets uppfattning bör inte författningen under punkt 49 utmönstras utan att ha blivit ersatt med annan.

Skara domkapitel:

Föreskriften från år 1862 (s. 50 ff.) med krav på regeringens tillstånd för församlingar som vill förena sig om att bygga en kyrka anser domkapitlet inte skall utgå. Skulle i dag ett sådant samgående om kyrka bli aktuellt, styr ju detta också en kommande pastoratsreglering på det sättet, att banden mellan två sådana församlingar blir svårupplösliga, vilket kan stå i strid med vad statsmakterna (och domkapitlet) bedömer vara en lämplig avgränsning av pastoratsenhet.

Svenska kyrkans personalförbund:

Den s. k. kyrkobyggnadsskyldigheten kan inte som utredningen (s. 41) menar anses tillräckligt reglerad i församlingsstyrelselagstiftningen. Bestämelsen i 1 kap. 3 § "får" kan tolkas som det står församlingen fritt att bygga och underhålla kyrka samt tillhandahålla vad som erfordras för gudstjänst och kyrkans handlingar eller underlåta detsamma. Så är dock inte förhållandet, vilket framgår av gällande specialbestämmelser samt av förutsatt och erkänd sedvanerätt. I och med att församling bildats och kyrka där saknas är byggande av kyrka med vad därtill hör en församlingens gemenskapen åtföljande förpliktelse. För att en församlings rätt till kyrkans gudstjänst och handlingar (präst) skall bli tillgodosedd av kyrkan, dvs. trossamfundet genom biskop och stift, fordras en invigd kyrka. Samtliga författningar som gäller kyrkobyggnadsskyldigheten bör vara kvar tills de ersatts med erforderlig annan reglering.

4.5 Löne- och pensionsförfattningar

Av de remissinstanser som berörs av utredningens förslag i denna del har *statens arbetsgivarverk* och *Kyrkomusikernas riksförbund* tillstyrkt förslaget medan *statens löne- och pensionsverk* avstyrkt utredningens förslag.

Statens löne- och pensionsverk:

På s. 51–53 i betänkandet finns en förteckning över vissa författningar innehållande pensionsbestämmelser gällande för präster och skolkantorer på 50-talet före ikraftträdandet den 1 juli 1959 av statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR). Kyrkoförfattningsutredningen föreslår att de uppräknade författningarna upphävs. Enligt ikraftträdandebestämmelsen till SPR "träder reglementet ikraft den 1 juli 1959, då vad i tidigare av Kungl. Maj:t utfärdad författning eller föreskrift finnes stridande mot reglementes bestämmelser upphör att gälla, såvitt angår anställningshavare, å vilken reglementet må vinna tillämpning". Härav framgår att äldre författningar utan hinder av SPR:s ikraftträdande fortfarande gäller för de f. d. anställda som avgått (med rätt till pension eller till framtida tjänstelivränta) före den 1 juli 1959. Huvudregeln är att pensionsförhållandena för en f. d. anställd regleras av det regelkomplex, som gäller för honom vid avgången ur tjänst och som därefter äger fortsatt giltighet, så länge han eller hans efterlevande kan hävda rätt till pensionsförmåner med stöd av bestämmelserna. Om bestämmelserna upphävdes, skulle det innebära att SPV saknade stöd i författning för de utbetalningar som verket kontinuerligt verkställer resp.

kommer att påbörja framdeles till personer som ännu ej uppnått 65 års ålder men som har en latent rätt till livränta fr. o. m. nämnda ålder. SPV får med hänvisning härtill avstyrka utredningens förslag i denna del. Någon uppgift angående hur många personer som nu eller framdeles har rätt till förmåner enligt de i betänkandet angivna författningarna kan SPV inte lämna, enär registren inte är förda på sådant sätt att en sådan statistik kan tas fram.

Av uttalandet på s. 53–54 i betänkandet framgår att utredningen haft kontakter med företrädare för SPV i förevarande fråga. Av texten framgår att utredningen fått den uppfattningen att SPV godkände förslaget att berörda författningar kunde upphävas. Det är svårt att i efterhand klarlägga hur ett sådant missförstånd, för vilket verket tar på sig hela ansvaret, kan ha uppstått. Sannolikt beror det på att SPV-företrädaren fått den uppfattningen att frågan gällde om författningarna kunde strykas i SFS-registret. På s. 75–76 anför utredningen att vissa uppgifter, som har författningsskarakter utfärdats i form av förvaltningsbeslut. SPV har i och för sig inte något att erinra mot att föreskrifterna i "Kbr den 27 maj 1970 till SPV ang. 1968 års kyrkomötes skrivelse, nr 41, om rätt för präst att i pensionshänseende tillgodoräkna tjänstgöring hos internationellt organ" som utredningen föreslår utfärdas i form av förordning. Därvid måste man tänka på de problem som beror på att bestämmelserna i sin nuvarande form även gäller som kollektivavtal. Parterna på den statliga arbetsmarknaden har f. ö. inlett diskussioner som är avsedda att leda till ett nytt statligt pensionsavtal. Sannolikt kommer föreskrifterna i bl. a. nämnda Kbr att tas in som specialbestämmelser till det nya avtalet.

4.6 Författningar som inte enbart rör svenska kyrkan eller som saknar anknytning till svenska kyrkan

Endast två remissinstanser kommenterar utredningens förslag i denna del. *Komerskollegium* har inte något emot att skrivelsen (1829:83 s. 41) till kommerskollegiet upphävs.

Domkapitlet i Strängnäs:

Domkapitlet ifrågasätter huruvida förordningen (1869:43 s. 1) ang. förändring av grundräntor och kronotionden (punkt 53) kan upphävas med hänsyn till utgående ersättningar för domkyrkotunnor och annan kronotionde till vissa domkyrkor.

5. Författningar som bör ses över

5.1 Författningar om de icke-territoriella församlingarna

Svenska församlingarna i Paris och i London delar utredningens åsikt att föreskrifterna om de svenska utlandsförsamlingarna bör undersökas närmare först sedan utlandsförsamlingarnas organisatoriska ställning har utretts.

Kammarkollegiet:

Utredningen framhåller (s. 66) att de i avsnittet angivna författningarna om de icke-territoriella församlingarna är ålderdomliga och därmed svårtillgängliga och bör ses över. Det bör därvid undersökas, om LFKS i vissa delar kan göras tillämplig på dessa församlingar. Kollegiet vill med anledning av utredningens hänvisning till LFKS erinra om att denna lag enligt 1 kap. 2 § tredje stycket redan gäller i tillämpliga delar för de icke-territoriella församlingarna. I övergångsbestämmelserna (punkt 4) till lagen sägs att beträffande icke-territoriell församling tillämpas den ordning som förut gällt, om församlingen beslutar det.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

I övrigt bör framhållas att 1984 års kyrkomöte har fattat beslut om ytterligare utredning av utlandsförsamlingarnas framtida ställning, vilket avviker från vad centralstyrelsens arbetsgrupp hade föreslagit och vad utredningen låtit anteckna på s. 68 i betänkandet.

5.2 Författningar om helgdagar–arbetsfria dagar*Domkapitlet i Strängnäs:*

Domkapitlet anser att översynen av helgdagar–arbetsfria dagar bör resultera i ett mera systematiskt språkbruk så att helgdagarbegreppet reserveras för de kyrkliga gudstjänsts-, högtids- och helgdagarna.

5.3 Föreskrifter om användningen av kyrkofondsmedel*Kammarkollegiet:*

Lagen (1925:456) angående anlitande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift (punkt 86). Ämbetskrivelse 1971-12-10 till statskontoret med provisoriska bestämmelser om lån och anslag ur kyrkofonden för uppförande av prästgårdar å vissa orter (punkt 272). Enligt 1 § 1925 års lag i dess lydelse enligt lagen 1951-06-29, nr 576, får Konungen i de fall, då inom Härnösands och Luleå stift tjänlig prästgård saknas för sådan kyrkoherde eller komminister som är stationerade på ort av utpräglad ödebygdskaraktär, medge att från kyrkofonden utlämnas räntefritt lån till pastoratet för byggande av ny prästgård under förutsättning bl. a. att nybyggnaden med hänsyn till de ekonomiska förhållandena i pastoratet måste anses medföra oskäligt stor tunga för pastoratet och dess invånare. 2 § i 1925 års lag anger att, där särskilda förhållanden sådant påkallar, Konungen får medge att kostnaderna för byggnadsskyldighetens fullgörande helt eller delvis bestrids av kyrkofondens medel utan återbetalningsskyldighet för pastoratet.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av lagen fanns meddelade först i kungörelsen 1925:457 och därefter i 5 kap. reglementet (1935:18) för ecklesiastik medelsförvaltning. Sedan Kungl Maj:t upphävt reglementet genom kungörelsen (1971:861) om kyrkliga kostnader, förordnade Kungl Maj:t genom den förut nämnda ämbetskrivelsen 1971-12-10 att 5 kap. reglementet provisoriskt skulle tillämpas efter den 31 december 1971. I

propositionen 1925:213 med förslag till ifrågavarande lag motiverade departementschefen den föreslagna möjligheten att lämna pastorat hjälp ur kyrkofonden med att uppförande av prästgård ålägg vederbörande pastorat men på grund av fattigdomen i dessa ödebygder pastoraten ej sällan var urständssatta att fylla sin skyldighet i detta avseende. Numera torde det inte för något pastorat i Norrland kunna uppstå så stora svårigheter att finansiera ett prästgårdsbygge som kunde föreligga år 1925. Genom ändringar i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader har kyrkofonden fr. o. m. år 1983 en ny och väsentligt utvidgad funktion när det gäller att utjämna kostnaderna för församlingar och pastorat. Det nya systemet bygger liksom den kommunala skatteutjämningen på en skattekraftsgaranti. I grundgarantin ingår kostnadsfaktorer som är geografiskt betingade. Garanterad skattekraft i procent av medelskattekraften varierar mellan 98 i större delen av landet och 119 längst i norr. Kollegiet ifrågasätter därför, om inte 1925 års lag och 1971 års ämbetskrivelse till statskontoret bör upphävas.

Cirkuläret (1937:219) angående biskopsgårds förvaltning, m. m. (punkt 105). Cirkulärets bestämmelser i vad de avser främst frågor om besiktning, underhålls- och andra arbeten på biskopsgård och dess möbler för representationsändamål har setts över inom kollegiets allmänna avdelning. Förslag till ändring har getts in till departementet med särskild skrivelse. Kopia av förslaget kommer att tillställas kyrkoförfattningsutredningens sekreterare.

Statskontorets cirkulär 1972-01-31 angående utbetalning av vissa kostnader ur kyrkofonden (punkt 278). Cirkuläret ses nu över inom kollegiets fondbyrå.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Också inom området för kyrkofondens användning kan det med anledning av initiativ som tagits av 1984 års kyrkomöte bli aktuellt med författningsändringar.

Domkapitlet i Göteborg:

Förslaget att sammanföra gällande bestämmelser om kyrkofonden till en författning och i samband därmed upphäva den rad av beslut som rör samma ämne är utmärkt och skulle bilda en säkrare grund för bedömning av hithörande frågor.

Stiftsnämnden i Uppsala:

Stiftsnämnden instämmer i utredningens kommentar i p 6.1 beträffande författningarna om förvaltning av kyrklig jord. Vidare tillstyrks övervägandet (5.2.5) att i förordningen om kyrkliga kostnader införa angivna bestämmelser om användning av kyrkofondsmedel till en samlad katalog.

5.4 Författningar om prästexamen

Domkapitlet i Strängnäs:

Författningar om prästexamen bör sammanföras i *en* förordning.

5.5 Instruktion för hovkonsistoriet

Utom i 1681 års instruktion regleras konsistoriets verksamhet i lagen (1936:657) om domkapitel enligt den bestämmelse i 22 § nämnda lag som säger att domkapitelslagen i tillämpliga delar gäller även beträffande hovkonsistoriet men rörande dess sammansättning och befogenhet hänvisar till de särskilda bestämmelserna i 1681 års instruktion.

Hovkonsistorium likställs med domkapiteln som ett offentlighetsorgan. Dess uppgift motsvarar domkapitelns när det gäller tillsynen över hovförsamlingen. Det har dessutom särskilda uppgifter med avseende på hovkleresiet. Efter upplösningen av Skeppsholms församling med utgången av år 1969 övar konsistoriet tillsyn över enbart Hovförsamlingen. Församlingens offentlighetsrättsliga ställning är sådan att den skiljer sig från andra kyrkoförsamlingars. I tillämpliga delar lyder den visserligen under församlingsslagen (se prop. 1983/84:19 s. 66), och den ingår i samma valkorporation som Stockholms stifts församlingar vid val till kyrkomötet. Den samverkar vidare i frivilligt stiftsarbete med församlingarna i stiftet genom medlemskap i stiftstinget. Däremot är den inte underkastad domkapitelns tillsyn och myndighet i motsats till vad som gäller beträffande de båda andra icke territoriella församlingarna i Stockholm. Församlingen väljer inte heller präst enligt prästvalslagen, utan pastor utses av Konungen. Församlingens gudstjänster förrättas av hovpredikanterna i kleresistaten. Församlingsskyrkan upplåts av Konungen, och församlingens utgifter bestrids i vart fall f. n. med ett särskilt, årligt anslag från Konungen vid sidan av församlingsskatten. Det kan i enlighet med det nu anförda konstateras att församlingens och hovkonsistoriums offentlighetsrättsliga ställning bygger på den särskilda ordningen med ett hovkonsistorium vid sidan av domkapiteln. Konsistoriets ställning kan därmed inte förändras utan att på samma gång frågan om en reglering av hovförsamlingens ställning i olika hänseenden kommer upp.

I det föregående har nämnts att konsistoriet har befattning med frågor rörande hovkleresiet. I kleresistaten ingår överhovpredikanten, de tjänstgörande ordinarie hovpredikanterna (vanligen två-tre till antalet) och e. o. hovpredikanterna (vanligen 25-30 till antalet) liksom även en jurist, konsistorienotarien. Befattningshavarna i kleresistaten utnämns av Konungen, och dennes utnämningssätt påverkas ej av den statliga normgivningen som utredningen har för ögonen. I hovkonsistoriums befogenheter ingår att öva tillsyn också över kleresistaten. Det är från principiella utgångspunkter knappast tänkbart att den kan utövas av annan än överhovpredikanten som preses i konsistorium.

Genomgången enligt det återgivna av hovkonsistoriets uppgifter ger vid handen att dess plats i det offentlighetsrättsliga systemet gör det behövligt att behålla en normgivning för dess sammansättning och befogenheter. Den ålderdomliga 1681 års instruktion rörande hovkonsistorium kan alltså inte utan vidare upphävas. Om det sker måste den ersättas med ny lag. Lagtekniskt synes denna uppgift eventuellt kunna lösas på det sättet att domkapitelslagen kompletteras med bestämmelser som gäller sammansättningen av hovkonsistorium. Bestämmelser härom har i 1681 års instruktion sin närmaste motsvarighet i pp 1-6 (se Wetterberg, Handbok för kyrkolagfarenhet, Håkan Ohlssons Boktryckeri, Lund). Vad som sägs under övriga punkter i instruktionen (ibm) har i allt väsentligt sin motsvarighet i andra senare tillkomna bestämmelser i domkapitelslagen och församlingsslagen. Till den del instruktionen behandlar överhovpredikantens uppgifter särskilt med avseende på tillsynen över slottskyrkorna lär det kunna regleras i

författningar som utfärdas av riksmarsalksämberet.

Till vad som anförts i betänkandet i avsnittet 5.2.2. vill konsistoriet i det här sammanhanget slutligen framhålla att hovförsamlingen – eftersom församlingens bestämmelser är tillämpliga på den – utnyttjat möjligheten i lagens övergångsbestämmelser punkt 4 att särskilt förbehålla sig att i stället för församlingens tillämpa äldre ordning där denna i något hänseende kan avvika från vad som annars enligt den nya lagen skall gälla rörande församlingsstyrelsen.

5.6 Författningar om domkapitlets tillsyn över vissa stiftelser

Kammarkollegiet:

Cirkulärbrev 1788-04-24 angående konsistoriernas redogörelseansvar för förvaltningen av de under deras vård lämnade medel (punkt 31). Enligt cirkuläret skulle konsistorierna för varje år upprätta räkning över de stipendiemedel, som stod under deras vård, och över alla andra inkomster som anordnats till de högre eller lägre läroverkens understöd och som konsistorierna mottagit till förvaltning. Räkningen skulle med därtill hörande verifikationer avlämnas till vederbörande länsstyrelse, som hade att insända den till kammarrevisionen för granskning.

Cirkulärbrev 1806-10-10 till konsistorierna angående deras tillsyn över alla, till förmån för akademier, gymnasier, katedral- och trivialskolor gjorda, enskilda donationer samt andra fromma stiftelser (punkt 36). Genom cirkuläret ålades konsistorierna dels tillsyn över enskilda donationer till förmån för akademier m. fl., vare sig donationerna blivit ställda under konsistoriets vård eller ej, dels en allmän tillsyn över alla sådana fromma stiftelser som inte blivit ställda under särskild publik styrelse.

Cirkulärbrev 1809-07-13 med förklaring angående i underdånighet väckt fråga om konsistoriernas åliggande att infordra årliga redogörelser för och granska de inom varje stift till förmån för akademier och skolor anslagna donationsmedel (punkt 38). Genom cirkuläret anbefalldes konsistorierna att hos kammarkollegiet uppgiva de stiftelser till undervisningsverken, som då fanns i varje stift, jämte de personer, som hade att redovisa för stiftelserna.

Enligt 22 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser skall de bestämmelser, som meddelats i 1788, 1806 och 1809 års cirkulär inte tillämpas på stiftelse som står under tillsyn enligt denna lag. Utredningen framhåller (s. 73) att breven bör revideras i samband med den inom justitiedepartementet pågående revisionen av stiftelselagstiftningen. Kollegiet vill erinra om att domkapitlens verksamhet och de medel, som de förvaltar, är underkastade revision av kammarkollegiets revisionskontor. Enligt kollegiets mening är cirkulären obsoleta, och de kan därför upphävas utan ytterligare utredning.

Skara domkapitel:

De delvis föråldrade, omodernt redigerade, svåröversiktliga och utspridda författningar som nämns under detta avsnitt är – som inledningsvis framgån – en stor grupp inom denna sektor. Bland de föreskrifter som tagits upp har domkapitlet bl. a. noterat dem från åren 1788, 1806 och 1809 (5.2.8. s. 72 ff) som avser domkapitlets tillsyn över vissa stiftelser och bekräftar att de i många hänseenden är så föråldrade att de inte kan efterlevas.

Lunds domkapitel:

Domkapitlet ifrågasätter om författningarna under punkt 36 och 38 längre har någon aktualitet. Domkapitlet har i vart fall inte såvitt är känt fullgjort de äligganden rörande donationer underställda universitet och skolor som stadgas.

5.7 Övriga föreskrifter*Kammarkollegiet:*

Cirkulär 1971-12-10 till statskontoret och samtliga stiftsnämnder om fastställande av hyra för tjänstebostad åt präst (punkt 271). I cirkuläret erinrar Kungl Maj:t om att stiftsnämnd enligt 8 § kungörelsen, numera förordningen om förvaltning av kyrklig jord, fastställer hyra för tjänstebostad på prästgård och förordnar att hyra för tjänstebostad åt präst även i annat fall skall fastställas av stiftsnämnd. Grundläggande regler om tjänstebostadshyra m. m. finns dels i kungörelsen (1961:333) angående tjänstebostadshyra m. m., dels i kungörelsen (1961:334) angående bränslekostnadsgottgörelse till innehavare av vissa tjänstebostäder. Kungörelsen angående tjänstebostadshyra har inte tagits med i sammanställningen, eftersom den enligt utredningen (s.41) saknar en uttrycklig anknytning till svenska kyrkan. Däremot finns kungörelsen om bränslekostnadsgottgörelse med i sammanställningen (punkt 188). I sammanställningen har också tagits med kungörelsen (1968:649) om vissa tjänstebostäder m. m. inom offentlig verksamhet (punkt 240).

Kollegiet vill erinra om att enligt ett avtal 1983-11-25 mellan arbetsgivarverket och berörda arbetstagarorganisationer tjänstebostadsvänget skall finnas kvar – förutom för tjänstemän inom utrikesförvaltningen och för landshövdingar – bara för präster med statligt reglerade anställningar. Och enligt en särskild överenskommelse samma dag mellan parterna skall kungörelsen om bränslekostnadsgottgörelse upphöra att gälla fr.o.m. 1984-07-01. Med anledning av avtalet och överenskommelsen kommer enligt vad som kollegiet erfarit att läggas fram förslag till bl. a. en prästbostadsförordning, genom vilken upphävs 1961 års kungörelser om tjänstebostadshyra och bränslekostnadsgottgörelse samt 1968 års kungörelse om vissa tjänstebostäder m. m. inom offentlig verksamhet. Enligt förslaget till prästbostadsförordning bestäms hyran för bostaden av stiftsnämnden. Förut nämnt cirkulär 1971-12-10 om fastställande av hyra för tjänstebostad åt präst skulle därmed upphävas.

Statens löne- och pensionsverk:

På s. 75–76 anför utredningen att vissa uppgifter, som har författningsskarakter utfärdats i form av förvaltningsbeslut. SPV har i och för sig inte något att erinra mot att föreskrifterna i "Kbr den 27 maj 1970 till SPV angående 1968 års kyrkomötes skrivelse, nr 41, om rätt för präst att i pensionshänseende tillgodoräkna tjänstgöring hos internationellt organ" som utredningen föreslår utfärdas i form av förordning. Därvid måste man tänka på de problem som beror på att bestämmelserna i sin nuvarande form även gäller som kollektivavtal. Parterna på den statliga arbetsmarknaden har f. ö. inlett diskussioner som är avsedda att leda till ett nytt statligt pensionsavtal.

Sannolikt kommer föreskrifterna i bl. a. nämnda Kbr att tas in som specialbestämmelser till det nya avtalet.

Skara domkapitel:

Bland föreskrifter som eventuellt bör utfärdas i förordning anser sig domkapitlet böra nämna ämbetsskrivelsen den 23 januari 1970 angående löneförmåner åt viss personal vid stiftsnämnden vid deltagande i skogsveckans förhandlingar, som är obsolet. Fråga som avses med cirkuläret bör ju numera tas upp som en ordinär intern fråga om de medel myndigheten kan satsa på fortbildning inom ramen för sin budget, där numera inte specifik anslagspost för ändamålet finns.

Domkapitlet i Göteborg:

Domkapitlet tillstyrker förslaget att sammanföra föreskrifterna rörande utbildning, tjänster, löneförmåner, delegationsärenden m. m. till en författning.

Svenska kyrkans personalförbund:

Med anledning av utredningens förslag att Uppsala mötes beslut 1593-03-20 bör vara kvar vill personalförbundet ifrågasätta om det ens är möjligt att upphäva Uppsala mötes beslut eftersom detta fattats av ett koncilium, som inte har någon motsvarighet i dag.

Kyrkomusikernas riksförbund tillstyrker utredningens förslag att författningarna om kyrkomusiker bör vara kvar men få en översyn av kyrkomusikerutredningen.

Stiftsnämnden i Göteborg:

En hel del av de föreskrifter som avses kvarstå bör sålunda kunna efter viss omarbetning överföras till annan författningstext, exempelvis punkten 206 cirkulär 1963-12-19 som reglerar bl. a. rätten att betala ersättning åt särskild värderingsman i samband med försäljning eller förvärv av fast egendom. Så länge en bestämmelse av detta slag återfinns i ett cirkulär som inte formellt har anknytning till annan författningstext föreligger alltid risk, att den icke uppmärksammas vid det tillfälle den behöver tillämpas.

6. Synpunkter på det fortsatta utredningsarbetet

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Vad gäller utredningens synpunkter på författningar som bör ses över vill centralstyrelsen framhålla att den genomgång av 1686 års kyrkolag med anslutande författningar som äger rum genom centralstyrelsens försorg inom arbetsgruppen för kyrkoordning, kyrkostadga m. m. måste få ta skälig tid i anspråk, eftersom arbetet är förenat med den nödvändiga systematiseringen av det framtida kyrkliga regelsystemet. Centralstyrelsen anser därför att

arbetet under utredningens etapp 2 måste bedrivas med utgångspunkt från kyrkans intresse av att den gamla kyrkolagen ges en värdig och ändamålsenlig efterföljare. Föga står därvid att vinna genom att forcera arbetet inom kyrkoförfattningsutredningen mer än den kyrkliga arbetsgruppen kan följa jämsides.

Domkapitlet i Göteborg:

En begränsning av den av utredningen påtalade svåröverskådligheten av bestämmelserna genom en sammanföring till ett minskat antal författningar är ett önskemål för enklare hantering av föreskrifterna.

Domkapitlet i Västerås:

1979 års och 1982 års kyrkomötens utredningsnämnder samt 1982 års och 1983 års kyrkomöten har betonat, att en nära samverkan och samordning mellan kyrkoförfattningsutredningen och centralstyrelsens arbetsgrupp för kyrkoordning, kyrkostadga m. m. såväl arbetsmässigt som tidsmässigt måste komma till stånd. Detta antyds också i kyrkoförfattningsutredningens direktiv. Detsamma framhölls av 1982 års kyrkomötes utredningsnämnd i dess betänkande 1983:1 s. 226: "Mycket av det som i dag regleras i 1686 års kyrkolag synes i mer eller mindre förändrad form böra ingå i kyrkoordningen eller kyrkostadgan. Arbetet med kyrkoordningen och kyrkostadgan bör därför samordnas med en avveckling av kyrkolagen. Detta är nödvändigt även av lagtekniska skäl".

Det står klart sedan länge, att de uppgifter, som i detta sammanhang åvilar staten och kyrkan, dels berör Svenska kyrkans mest vitala intressen dels till sin omfattning svårligen kan avgränsas utan kommer att avse det kyrkliga regelsystemet i sin helhet. Av den anledningen är det uppenbart, att utredningsarbetet bör tillåtas fortlöpa utan tidspress.

1979 års kyrkomötes utredningsnämnd har i sitt slutbetänkande, avsnitt 5.3., behandlat de allmänna principerna för kyrkomötets roll i normgivningen, och i avsnitt 6 framlagt förslag till fördelning av normgivning mellan riksdag/regering och kyrkomöte på olika ämnesområden. 1982 års kyrkomöte har godkänt förslaget och därmed således uttalat att detta bör ligga till grund för det fortsatta arbetet härvidlag. De synpunkter, som utredningsnämnden framfört i sitt slutbetänkande, vad avser ovannämnda avsnitt om fördelningsprinciperna, bör tillmätas avgörande betydelse vid översyn av kyrkoförfattningarna.

Svenska kyrkans personalförbund:

Förbundet finner det angeläget att den av kyrkoförfattningsutredningen påbörjade översynen av det kyrkliga regelsystemet genomföres. De kyrkliga bestämmelserna är tillkomna under mycket lång tid och kringspidda inom vitt skilda rättsområden. Detta gör att kyrkolagfarenhetsområdet är mycket svåröverskådligt och stundom svårtillämpat. Ännu tillämpliga och behövliga bestämmelser bör komma eventuellt i en mera tidsenlig form, jämte tillkommande bestämmelser systematiseras med hänsyn till ämnesområde och vikt (jfr det gamla begreppet kyrkoordning och kyrkostadga) och samlas i en kyrkans författningscodex.

Avslutningsvis vill förbundet särskilt betona, att det fortsatta översynsarbete i erforderlig utsträckning tar hänsyn till även de teologiska grunder som kan ligga bakom de äldre bestämmelserna och som fortfarande är relevanta, varför förbundet föreslår att en i kyrkolagfarenhet erfaren teolog knyts till utredningen som expert.